

Profesoru Cyrilu Höschlovi je 60 let

Profesor MUDr. Cyril Höschl, DrSc., a „člen“ britské Královské koleje psychiatrů, oslavil v listopadu šedesáté narozeniny. Prof. Höschl je nejvýznamnějším českým psychiatrem současnosti a osobností, která svou energií a intelektem pomáhala české psychiatrii i celé medicíně překonat období velkých společenských změn a srovnat krok s Evropou

Obr. 1. Duben 1994 - prof. Höschl umí na večeři pozvat filozofy i miliardáře: napravo jsou K. R. Popper a G. Soros.

a světem. Dr. Richard Balon, dnes profesor psychiatrie na Wayne University v Detroitu, zaslal v r. 1979 do redakce Československé psychiatrie s charakteristickou nadsázkou a jasnozřivostí „laudatio“ na svého kolegu z Výzkumného ústavu psychiatrického „Doktor Höschl třicetiletý“. Je to dávno měřeno vykonanou prací Cyrila Höschla a nezměnilo se nic, chceme-li ten čas měřit změnami v energii, rozsahu a intenzitě zájmů i pronikavé přesnosti soudů dnešního šedesátníka. Před třiceti lety, vzhledem k věku oslavence, i proto, že tehdejší vedoucí redaktor nevěděl o koho se jedná, „laudatio“ redakce neuveřejnila. Dnes je profesor Höschl osobou psychiatrům známou jako brilantní přednášející a učitel, zasvěcený praktik i výzkumník a člověk, který reprezentuje psychiatrii jako volená hlava velkých a prestižních mezinárodních organizací jakými jsou Evropská asociace psychiatrů a Federace evropských medicínských akademií. Široké veřejnosti je známý jako odborník srozumitelně komunikující o odborných i všeobecně významných tématech v médiích od rozhlasu a televize po pravidelné sloupky v týdeníku Reflex. Lidé, kteří ho znají blíže také vědí, že dokáže s hlubokým porozuměním hovořit o hudbě a hudebnících. Muzikologická zasvěcenost prof. Höschla je provázána mimořádným nadáním pro hru na klavír pro potěšení své i přátel. Shrnutí jeho životní běh vydá na knihu a není cílem tohoto textu se pokusit o něco, co již podnikli jiní. Pro inspiraci mladším kolegům, kteří profesora Höschla znají již jako ředitele Psychiatrického centra Praha je třeba zmínit, že cesta k jeho současnému postavení

stojí na základech práce a úsilí, které naštěstí přinášely oslavenci především radost a posilovaly jeho tvůrčí elán. Svědky takové radostné tvorby jsou knihy Endokrinologie v psychiatrii, Psychiatrie pro praktické lékaře, týmová učebnice Psychiatrie pro specializační přípravu a časopis Psychiatrie, kterému jako šéfredaktor věnuje prof. Höschl po léta mimořádně poctivou a důslednou péči. Jako všemu, co činí.

Prof. Höschl je osobnost, která se nikdy nenechala ovlivnit prostředím spojeným s nejistotou, váhavostí nebo nedostatkem zdravé sebedůvěry. Díky tomu ho mám spojeného i se situacemi, na které je při jubilejní příležitosti vhodné vzpomenout. Prof. Höschl uskutečňoval některé sny své i sny druhých lidí bez zaváhání. Prolomil tak letité nánosy zakřiknuté izolace. Činil tak jaksi mimochodem. Nezapomenu na to, jak pozval v r. 1994 do Prahy Karla R. Poppera a navrhl legendárnímu přednímu filozofovi vědy, epistemologovi a u nás v tu dobu jen málo známému společenskému mysliteli, udělení čestného doktorátu Univerzity Karlovy. K. Popper s pověstí mrzutého samotáře překvapivě přijel a ukázalo se, že okouzlující starý pán má slabost pro Prahu a T. G. Masaryka.

Obr. 2. Prof. Höschl si pod vedením australských domorodců rozšiřuje hudební vzdělání hrou na dechové nástroje.

Za pozváním bylo zaujetí knihou „The Brain and its Self“ Karla Poppera a neurofyziologa nobelisty Johna Ecclese, kterou jsme četli koncem osmdesátých let. Pozvat do Prahy k přednáškám jak Poppera tak Ecclese připadlo Cyrilu Höschlovi samozřejmě a jako něco, co stojí přinejmenším za pokus. A že to vyšlo, bylo pro mne ukázkou toho, jak ze zakletého světa let osmdesátých lze vykresat svět skutečný, ve kterém vzdálené legendy ožijou. Profesor Höschl se skutečnosti nebojí.

Profesor Höschl je ve svých šedesáti letech mladý. Je mimořádnou a inspirující osobností české psychiatrie.

*Prof. MUDr. Jan Libiger, DrSc.
e-mail: libigerj@lfhk.cuni.cz*

Komentátor lidských duší - Cyril Höschl

*„Multo cum ense calamus parentarum“
Pero má mnoho společného s mečem.*

Čtenář mi snad promine, že jsem se pro titul této úvahy nechal inspirovat Škvoreckého knížkou „Příběh inženýra lidských duší“ a nazval toto „blahořečení“ Komentátor lidských duší. Rozhodl jsem se totiž věnovat se částečně nepsychiatrické psavě i nepsavé činnosti Cyrila Höschla, neboť mi bylo jasné, že moji kolegové se zde zaměří spíše na jeho odbornou činnost. Konec konců, podtitul Příběhu inženýra lidských duší říká, že jde o „Entrtėjnment na stará témata o životě, ženách, osudu, snění, dělnické třídě, fizlech, lásce a smrti“. Tedy o témata, se kterými se, mezi mnoha jinými, Cyril Höschl potýká na stránkách denního tisku a časopisů, v rozhlasu, televizi a jinde.

Zpočátku, jsem se, jako mnozí, pozastavoval a říkal si, proč on, Cyril Höschl, do toho rádia hovoří a píše o tolika věcech do novin, je přece psychiatr, má se věnovat psychiatrii (ne že by se jí nevěnoval, jak je dokumentováno jinde jeho odbornou činností). Ale posléze jsem se pozvolna chytil - zajímavé bylo, že jsem se pořádně chytil až při pročítání jeho sebraných komentářů a sloupků v knížkách (např. Höschl C.: Úhel pohledu, aneb všechno je jinak; Galén, 2001; nebo Höschl C.: Odpovědi bez konce, aneb Sloupky z Reflexu 2002; Galén 2003). Totiž teprve při pročítání oněch knížek jsem si uvědomil, o čem všem Cyril Höschl přemýšlí, o čem uvažuje a co analyzuje. Od každodenní politiky po klasickou hudbu, literaturu, platy akademiků, etologii či milovaného filozofa Karla Poppera. Úvahy/sloupky jsou věcné, k jádru věci, čtivé a vtípné, poskytující skutečně jiný úhel pohledu. Jeho kritika je vždy milá, jemná, nenásilná, slušná. A že je psychiatrem či psychiatrem-publicistou, písčím o věcech obecných? Proč ne, talent, vzdělání a znalosti k tomu má a je možná přijímán obecným lidem vážněji coby psychiatr, než jsou přijímáni mnozí jiní autoři. Mám pocit, že obecný lid ho asi vnímá spíše jako umného a umějíciho komentátora lidských duší a záležitostí, tedy jinak, než jak ho vnímá čas od času dogmaticky autoritativní, čas od času závistivá psychiatrická obec. Doba a vláda nakonec dala za pravdu jemu a ocenily jeho propagaci našeho oboru (částečně reflektované v jeho nepsychiatrickém psaní či vystupování v médiích) „Českou hlavou“ udělenou mu v loňském roce.

Nepsychiatrická činnost Cyrila Höschla se ale neomezuje jen na publicistiku a pořady v rozhlasu a televizi. Neměli bychom zapomenout na jeho neúnavnou činnost v nejrůznějších organizacích a naučných, uměleckých a jiných zařízeních. Příkladem je třeba jeho prezidentství České lékařské akademie a nyní také prezidentství Federace evrop-

ských lékařských akademií. Jeho organizační činnost je vždy spojená s méně či více nápadnou propagací všeho českého, od psychiatrie přes literaturu a hudbu k vědě. Jen málokdo z nás, kteří jsme prací v nejrůznějších organizacích poznali na „vlastní kůži“ ví, že to je většinou únavná a pěkně otravná činnost a že cestování a pobyt v hotelích všech koutů světa je většinou jen pozlátko, které se často ani netřpytí.

Výčet nepsychiatrických aktivit by nebyl úplný bez zmínky o Cyrilu Höschlovi a jeho další z mnoha lásek - klasické hudbě, zejména hudbě Antonína Dvořáka. Občas ji s přáteli, zvláště o Vánocích, soukromě, čistě jen pro potěšení, provozuje. Ale hlavně jí velmi rozumí a snaží se ji propagovat. Kdo nikdy nebyl na koncertě klasické hudby organizovaném a uváděném Cyrilem Höschlem, neví, o co přišel. Měl jsem to štěstí jich několik absolvovat v onom malém sále ve Španělské ulici, kde sídlí AMEPRA. Znovu a znovu jsem měl možnost, díky jeho brilantním výkladům, vidět souvislosti, porozumět vývoji skladby a práci či osudu skladatele. Mám hudbu rád, ač jí moc „nerozumím“, ale mám pocit, že Cyril Höschl jí rozumí jako málokdo - alespoň mezi námi psychiatry.

Když si k jeho psychiatrickým činnostem a zde popsaným činnostem nepsychiatrickým ještě přimyslím to, že je otcem čtyř vydařených dětí, každé z nich svým způsobem velmi talentované či téměř geniální, o nichž on toho jako otec ví mnohé a s nimiž je ve styku; k tomu také dědečkem čtyř vnoučat (s nejstarším z nich, šestiletým, si už e-mailuji); starostlivým strýcem čtyř dětí zesnulého bratra Viktora; hodným synem (kdo z nás v tomto věku začíná e-mail otci „Milý tatínku...“) a kdo ví, co ještě; musím se znovu ptát, „Kdy on ten Cyril vlastně spí?“

Ale zpět k onomu komentátorství lidských duší. Čas od času se v některých generacích vynoří komentátor dění a osudů. Pamatuji si pár skvělých psychiatrů - komentátorů/spisovatelů z předcházejících generací. Domnívám se (ač zaujat), že žádný z nich v komentářích nedosáhl hloubky a šíře záběru Cyrila Höschla. Pokud čtenář pochybuje o šíři a hloubce jeho „záběru“, doporučuji přečíst (či, doufejme, znovu přečíst) jeho nedávný článek v Lidových novinách „Kundera, idealismus a paměť.“

Tak si jen závěrem můžeme povzdechnout: „Ach jo, už je Cyrilu Höschlovi šedesát.“ Ale ne: „Teprve šedesát!“ Na rozdíl od mnohých z nás se zda, že on šedesátku bere s nadhledem a lehkostí, i když se mi tomu nechce vždy věřit. Ale doufejme, že mu bude i nadále bytí snesitelně lehké a bude ho i nám činit lehčí. Je zjevné, že to vše, co Cyril Höschl činí pro nás i pro sebe, dělá s láskou, zanícením a nadšením,

a jak jsem o něm kdysi napsal, se vždy pozitivním pohledem na věc a lidské bytosti, i ty chybuji. Asi podle následujícího citátu Ezry Pounda (básníka dlouhá léta hospitalizovaného v psychiatrické léčebně) použitého v Příběhu inženýra lidských duší:

“Co vřele miluješ, to zůstává, ostatní je drek.
Co vřele miluješ, nikdo ti nevyrvé.
Co vřele miluješ, je tvoje pravé dědictví.”

*Richard Balon, M.D.
Detroit, Michigan, USA*

Vzpomínka na jedno setkání (K životnímu jubileu prof. Cyrila Höschla)

Kulatá životní jubilea jsou příhodnou záminkou k tomu, abychom oslavence mohli adorovat, připomenout jeho zásluhy, úspěchy, ocenění, případně výtět funkcí minulých, současných i budoucích a vtipnými eufemismy opsat jubilantovy slabůstky. Také v případě profesora Cyrila Höschla, jehož šedesátiny si právě v těchto dnech připomínáme, by nebylo nic jednoduššího než zkombinovat laudatio z takovychto chvalo zpěvů a biografických dat. Jen když si zadáte do vyhledávače Google heslo ‘Cyril Höschl’, vypadne vám téměř 11 tisíc odkazů. Chtěl bych k nim připojit svoji osobní vzpomínku na setkání s CH.

Cesta na stáží z psychiatrie do areálu bohnické léčebny byla pro studenty medicíny před téměř čtvrtstoletím pomalu celodenním výletem. Nechci předstírat, že to byla výprava někam do polí na venkov, neboť v té době byla už dávno léčebna obklíčena panelovým sídlištěm, ale pro pohodlné studenty ta cesta vyžadovala jistou dávku sebezapření. Nikdy jsme však nelitovali. Bylo to právě zásluhou tehdejšího mladého asistenta na psychiatrii CH, že se výlet do Bohnic stal pro nás iniciační „cestou za zrcadlo“. Bylo to jako malý zázrak, když uprostřed podivného šedivého bezčasí poloviny osmdesátých let se student mohl setkat s pedagogem, který mluvil a choval se svobodně, jako by mu prostředí psychiatrie propůjčovalo automaticky nějakou imunitu. Když se svým neomylným sociálním instinktem zjistil, že má v nás (zprvu nedůvěřivé, posléze nadšené) pozorné posluchače a že jsme na stejné vlně, tak zahodil učební osnovy a ukázal nám báječný jiný svět: psychiatrii jako průsečík medicíny, filozofie, sociologie a kultury – nebo chcete-li, vědy a umění, obor, jemuž se žádný jiný nevyrovná. Po praktikách dva z nás vzal a nacpal do otrískané dacie a odjeli jsme na matematickou fakultu, kde se (jak jsme se dozvěděli později) pod akademickým krytím konal jeden ze seminářů tehdejší „šedé

zóny“ a kde se přednášelo a diskutovalo o psychologických experimentech, o nichž jste se v tehdejších učebnicích nic nedočetli.

Dnes si myslím, že o mé, až do té doby poněkud nejisté budoucnosti, bylo rozhodnuto ten den. Stejně tak jako v případě celé řady jeho dalších studentů přede mnou i po mně, které setkání s CH ovlivnilo natolik, že se rozhodli pro psychiatrii. Mimochodem, i můj kolega, s nímž jsme onen den cestovali na zmíněný seminář, se stal psychiatrem. Víím, že si to CH trochu vyčítá jako podvod, že studentům ukazuje psychiatrii jako úžasnou a dobrodružnou cestu poznání a tajemství, která jen čekají na svá odhalení, ale přitom vlastní realita je krutě odlišná. Mohu ho ujistit sám za sebe, že jsem své volby nikdy ani na vteřinu nelitoval.

Těch setkání bylo od vzpomínané cesty do bohnického parku nepočítaně, vztah učitele a žáka se mezitím proměnil v přátelství. Od setkávání ještě v průběhu studentských let, kdy nám výuku psychiatrie CH zpestřoval například podvečerním promítáním videa Formanova „Přeletu přes kukaččí hnízdo“ (ač se to dnes zdá téměř neuvěřitelné, i to mělo přidech „zakázaného...“), nedlouho poté jsme se sešli ve stávkovém výboru fakulty (nikdy předtím ani potom nebyla budoucnost tak opojně optimistická: Havel na Hrad, Palouš rektorem univerzity, Höschl děkanem naší fakulty...), přes všechny podoby setkání pracovních až po ta soukromá.

A proč to vlastně vyprávím při příležitosti životního jubilea CH? Asi proto, že už v tom prvním setkání jsou obsaženy všechny lidské a profesní kvality, pro které si Cyrila Höschla tolik vážím a pro které jej mám rád. A navíc, pokud jednou nahlédnete za zrcadlo, třeba na obyčejné stáži z psychiatrie, už nikdy nebudete vidět věci stejně tak jako dřív.

Doc. MUDr. Pavel Mohr, Ph.D.

Laudatio na Cyrila Höschla

Profesor Cyril Höschl je chválen již léta. Bylo by tedy přinejmenším pošetilé, kdyby nelékař činil totéž co většina laiků, která má jistou slabost pro úvahy nejpobulárnějšího popularizátora psychiatrie současnosti. Chci tak učinit z pozice, která mi snad přísluší. Z pozice novináře a moderátora, ale také pacienta, který k psychiatrii chová úctu a je jí vděčný za profesně zdatné lékaře i léčebné metody.

V médiích je Cyril Höschl nepřehlédnutelný i nepřeslechutelný, a to díky svému literárnímu talentu, bystrému úsudku a konečně i velmi příjemnému verbálnímu projevu. Mohl by být skvělým moderátorem podobně jako vynikajícím komentátorem jakéhokoli celostátního deníku, analytikem dění na politické scéně, prostě dobrým žurnalistou. Při pečlivějším pročítání stovek Höschlových textů, publikovaných v nepsychiatrických periodících, je ovšem nutno konstatovat, že úspěšným komentátorem profesor Höschl již dávno je, jen to jaksi nedělá na plný úvazek. Roky trefně glosuje a komentuje celospolečenské dění, ale především trpělivě vysvětluje mnohé (nejen) ze svého oboru. V poslední jmenované aktivitě vyniká vysoko nad ostatními. Sebsložitější jev umí převyprávět obvykle tak, aby mu porozumělo i malé dítě, a přitom se ještě stačilo pobavit. A právě zde začíná pravé umění popularizace vědy, zpřístupňování a otevírání dveří do světa, srozumitelných nemnohým. Obdarovává tak ty z nás, pro něž je neuron jen čímsi mrňavým v hlavě, co hojně odumírá vlivem nadměrné konzumace alkoholu a bez čeho bychom nebyli téměř jistě schopni žít. Vtahuje nás a láká do světa vědy, v níž pracují ti podivně blázniví lidé, zírající po nocích hodiny a hodiny do mikroskopů a žijící kdesi ve slovných věžích sociální izolace. Lidé, jejichž tajuplné řeči málokdo rozumí, ale díky nimž se nám (povětšinou) daří ve všech směrech čím dál tím lépe. Cyril Höschl dokáže o svých kolezích a jejich práci hovořit tak, že se nám najednou začnou jevit široké veřejnosti jako machři, frajeři a esa. A co víc. Začínáme jejich práci v základech rozumět.

V souvislosti s psychiatrií patří Cyrilu Höschlovi jeden specifický dík, který může vyslovit pouze

psychiatrický pacient nebo někdo z jeho okolí. Profesor Höschl totiž v médiích šetří se slovy, majícími stigmatizační potenciál, nepoužívá individuálního lidského utrpení k prostoduchému pobavení mas, neúnavně boří mýty provázající desetiletí psychiatrii i psychofarmakologii, a tím umenšuje kolektivní strach z psychiatrické léčby. Šikovně tlumí obavy z kontaktu s oborem, který je dodnes opředen řadou absurdních mýtů, což je v současném mediálním světě více než mnoho. Oproti tomu nenajdeme v jeho popularizačních textech náznaky falešné naděje na rychlé či stoprocentní uzdravení závažných duševních onemocnění. Höschl nepoužívá ani tolik rozšířené „korektní výrazivo“. Psychiatrický pacient je pro něj psychiatrickým pacientem, neboť správně tuší, že umělým nahrazením pacienta klientem (řečené neplatí pro psychoterapii) či uživatelem psychiatrické péče nedocílíme šetrnějšího zacházení s duševně nemocnými či jejich pozitivnějšího vnímání ze strany veřejnosti. Cest k destigmatizaci duševně nemocných je mnoho, ale zatím nejvíce fandím Höschlově směru, tedy cestě neustálého vysvětlování čím psychiatrie ve skutečnosti je, čím může být a čím rozhodně není. Kéž by Höschlovo publicistické snažení a tah na mediální branku vyprovokovaly více kvalitních psychiatrů, aby činili totéž a vyhnali silou svých zkušeností a znalostí z televizních obrazovek pochybné psychiatrické experty na všechny duševní choroby světa.

V přítomnosti profesora Höschla jsem jako novinář strávil několik desítek hodin, a proto si závěrem laudatia na tohoto výjimečného muže dovoluji osobní nevyžádanou interpretaci. Dost možná, že tam, kde bydlí Höschlova duše, probíhá jeden zajímavý boj. Boj o to být nejlepším z nejlepších. Boj, který nelze vyhrát, ale ani prohrát. Boj, který ani bojem být nemusí, pokud není generátorem vnitřních konfliktů. Boj, jenž může být ve skutečnosti docela obyčejnou a přirozenou lidskou touhou po neustálém sebezdokonalování. Touhou sympatickou a provokující zároveň.

Jeroným Janíček